

Ontwikkelingen rond vezelhout

Vezelhout is een samenvattende naam voor hout dat wordt gebruikt voor de papierpulpfabrikage en voor de fabrikage van spaan- en vezelplaten. Daarbij gaat het in de regel om dun rondhout (ruw hout uit het bos) en om chips en houtafval die beide vrijkomen bij de verwerking van zaaghout. De pulp- én de platenindustrie kunnen dus in principe hetzelfde hout gebruiken, zij het dat de papierindustrie veelal hogere eisen stelt aan soort en kwaliteit. Zij betaalt er in het algemeen ook meer voor. Maar statistisch wordt geen verschil gemaakt tussen papierhout enerzijds en spaan- en vezelplathout anderzijds.

Wat de houtsoort betreft: Iedere soort kan in principe tot pulp of platen worden verwerkt. Er zijn natuurlijk voorkeuren maar die moet de koper kunnen realiseren, d.w.z. hij moet de gewenste soort kunnen krijgen en dan tegen een aanvaardbare prijs. Anders moet hij

lagere eisen stellen en dat kan het overgaan op andere soorten en mindere kwaliteiten betekenen!

Cellulose stelt in het algemeen minder hoge eisen aan de houtsoort dan mechanische pulp. Maar om die mechanische pulp te maken is maar $2\frac{1}{2}$ m³ hout per ton pulp nodig, voor cellulose bijna het dubbele. Mechanische pulp kan bovendien in kleinere units worden gefabriceerd en het proces is aanzienlijk minder milieu-vervuilend.

Betekenis van vezelhout in de totale houtoogst

Tabel 1 geeft een globale indruk van de betekenis van vezelhout in de totale houtoogst. Er zijn enkele opvallende cijfers. In de eerste plaats natuurlijk dat ruim de helft van het in de wereld geproduceerde hout als brandstof dient. Het zal bekend zijn dat dit zijn oorzaak vindt in de ontwikkelingslanden. Uit het percentage vezelhout, slechts 13%, blijkt dat vaak gehoorde verhalen als zou de papierhonger van de mens verantwoordelijk zijn voor de ontbossing in de wereld, op niets berusten. De Europese cijfers laten zien dat in de bossen van Noord-Europa relatief veel en in die van de E.G. een relatief bescheiden deel van de produktie uit vezelhout bestaat. De industrie in de E.G. heeft kennelijk een heel andere structuur. Ik wijs tenslotte op de situatie in Nederland. Ons vrij hoge vezelhoutpercentage komt mede doordat ons bos gemiddeld nog vrij jong is.

Hoe ontwikkelt zich de positie van vezelhout

Het wereldbeeld is weergegeven in figuur 1. Er staan twee lijnen voor vezelhout, één voor het rondhout en één voor alle vezelhout, dus inclusief chips en afval van waarvan het aandeel sterk is toegenomen. Verder blijkt dat de totale vezelhoutproduktie die van zaaghout begint in te halen. Dat is in veel geïndustrialiseerde gebie-

den al gebeurd, zoals in Noord-Amerika, Noord-Europa en de E.G.

Overigens acht men de grens van het aandeel chips en afval in het totale vezelhoutverbruik, ongeveer één derde, bereikt. Het zal naar 20% of minder teruglopen, doordat de verwerking van zaag- en fineerhout, de bron van die chips en afval, minder snel toeneemt dan die van vezelhout.

Hoe is de vezelhoutproduktie over de wereld verdeeld

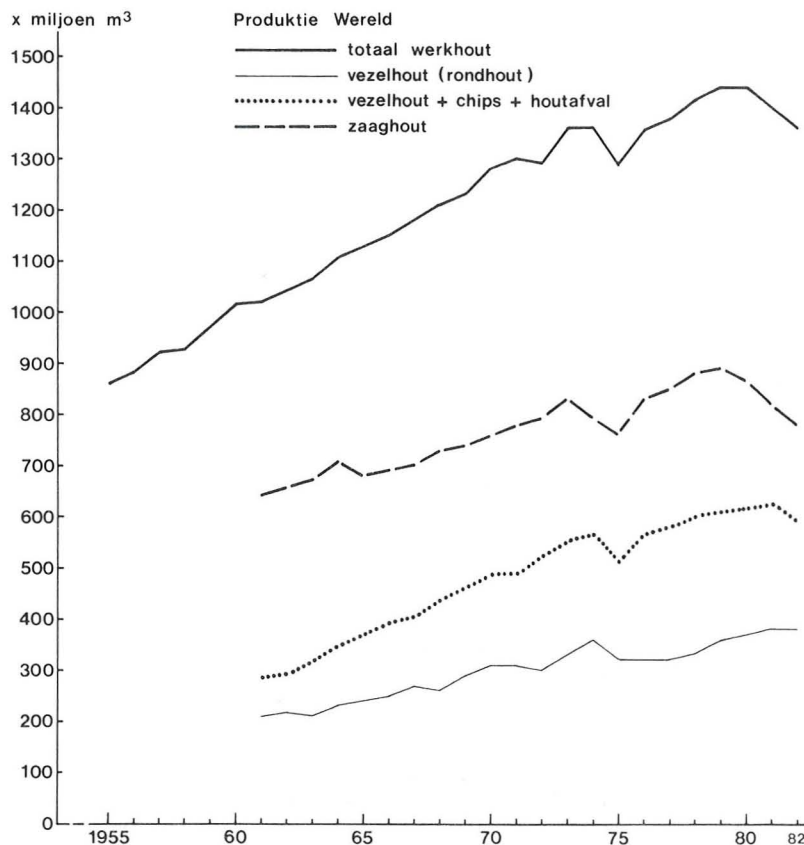
Uit tabel 2 blijkt hoe groot de betekenis van Noord-Amerika in de vezelhoutsector is. Het gaat hier om rondhout. Worden chips en houtafvalen daarbij betrokken dan zou die betekenis nog groter zijn. Duidelijk is ook dat de rol van Noord-Europa relatief is afgenomen en dat de Derde Wereld sterk opkomt, vooral dank zij Brazilië. In de E.G. is de positie van Frankrijk en Duitsland sterk overheersend. Frankrijk neemt in de vezelhoutsector 59% van de loofhout- en 33% van de naaldhoutoogst voor zijn rekening, Duitsland respectievelijk 28% en 44%.

Wat stelt de vezelhoutproduktie in Nederland voor

In Nederland is het percentage vezelhout sterk toegenomen. Zie figuur 2. Het hoogtepunt in de periode 1970-1975 heeft er mee te maken dat toen „De Hoop” veel hout gebruikte voor zijn semi-chemicalfabrikage en de vezelplatenfabriek NOVE in Hoogezand nog volop hout verwerkte. Dat betekende 100 à 150 duizend m³ méér. Die verwerking is weggefallen respectievelijk sterk afgenomen. Momenteel wordt uit Nederland jaarlijks 150 à 200 duizend m³ vezelrondhout geëxporteerd, vooral naar de Belgische en Duitse spaanplatenindustrie, die volgens de statistieken ook nog eens jaarlijks ongeveer 150 à 200 duizend vaste m³ aan chips en houtafval uit ons land krijgen.

Wat wordt er internationaal verhandeld

De export van vezelhout is niet meer dan 5 à 6% van de wereldproduktie. In tabel 3 ziet men iets over vezelhoutbalansen (vezelhout industriële chips en afval) in 1984. De belangrijkste netto-exporteurs zijn Australië (chips) en de Sovjet-Unie, in veel mindere mate Canada en Oost-Europa (voornamelijk Polen en Tsjechoslowakije). Rusland en de Oost-Europese landen heb-

Figuur 1.

ben de laatste jaren bij herhaling aangekondigd dat hun export sterk terug zal lopen. De Canadese export is dit jaar ongewoon hoog.

De belangrijkste afnemer van de Russen is Noord-Europa, die van Australië is Japan.

Men ziet verder als verreweg de belangrijkste netto-im-

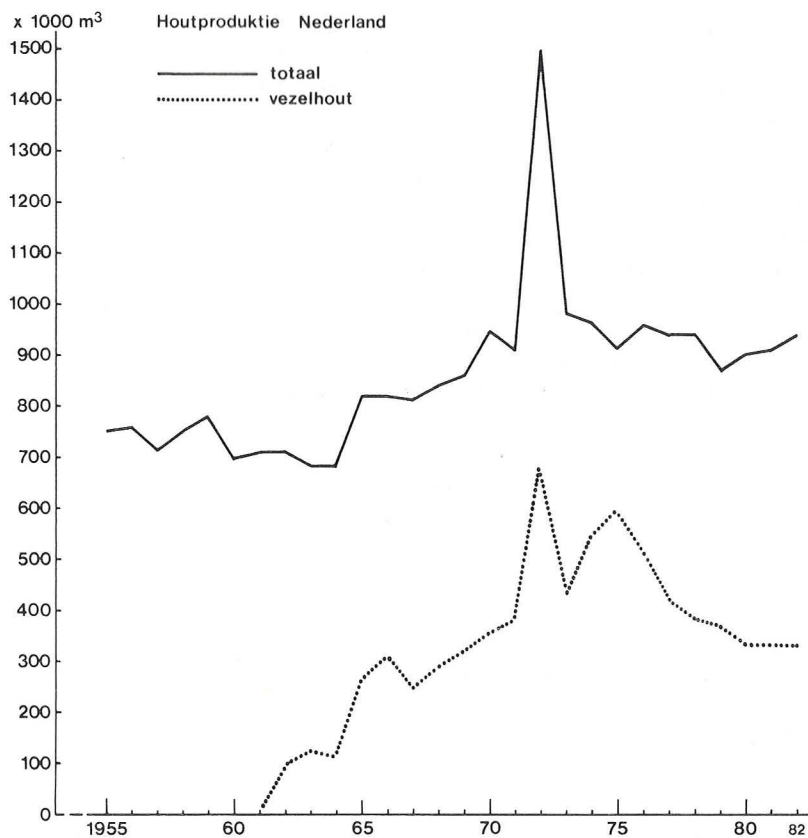
Tabel 1. Verdeling rondhoutproduktie naar toepassing (1982)

	Totaal (miljoen m ³)	%			
		Brand- hout	Zaag- hout	Vezel- hout	Overig
Wereld	3000	49	28	13	10
Europa totaal	346	16	44	31	9
N. Europa	90	10	42	46	2
E.G.	84	23	46	26	5
Nederland	0,9	10	31	42	17

Tabel 2. Verdeling vezelhoutproduktie (alleen rondhout)

	gem. 1962/1964	gem. 1980/1982
Totale produktie (x miljoen m ³)	220	370
Aandeel (%)		
Noord-Amerika	51	45
Noord-Europa	19	11
USSR	8	10
E.G.	5	6
Derde Wereld ¹⁾	2	9

¹⁾ waarvan ruim de helft in Brazilië.

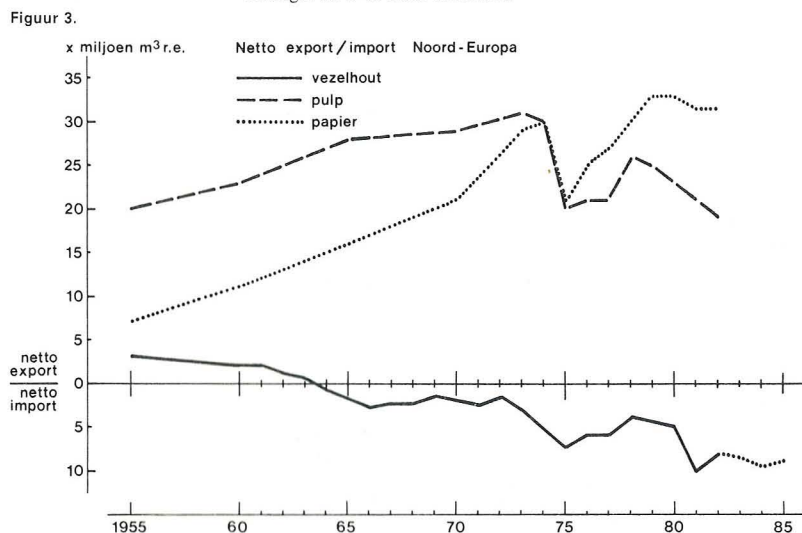
Figuur 2.

Tabel 3. Netto export/import vezelhout (incl. chips en afval) in 1984 (Export = 6% van wereldproductie)

	x miljoen m ³	
	Netto export	Netto import
USSR	6,3	
Australië	6,1	
Canada	3,2	
Oost-Europa	3,2	
Japan ¹⁾		12,0
Noord-Europa		8,3
USA		1,1
E.G.		0,3

¹⁾ 1982

Noord-Amerika, Japan, Australië: 85 à 90% chips en afval
Overige: 80% of meer rondhout.

Figuur 3.

Tabel 4. Aandeel pulp- en papierindustrie in het verbruik van vezelhout (1978-1982, gem.)

Wereld	88%
Noord-Amerika	93%
USSR	80%
Japan	94%
Noord-Europa	94%
E.G.	53%

porteurs in de wereld datzelfde Japan én Noord-Europa! Dat laatste verbaast velen; ik kom er later op terug.

De bestemming van vezelhout

Het is al gezegd: Vezelhout gaat deels naar de pulpindustrie, deels naar de spaan- en de vezelplatenindustrie. De eerste is verreweg de grootste afnemer. Dat blijkt uit tabel 4. Over de hele wereld gerekend verwerkt de pulpindustrie 88% van het vezelhout, maar in Noord-Amerika, Noord-Europa en Japan is dat maar liefst 93 à 95%. In Rusland is het 80%, maar dit percentage zal ongetwijfeld toenemen gezien het nu nog lage papierverbruik per hoofd van de bevolking in Rusland. Een heel afwijkend beeld vertoont de E.G., waar slechts 53% naar de pulpindustrie gaat, hoewel dat van land tot land wel wisselt.

Er is een aantal verklaringen denkbaar voor deze zo opvallende uitzonderingspositie van de Gemeenschap.

- de houtprijs (maar daarbij zet ik vraagtekens want waarom kon dan wel de in het algemeen toch minder betalende platenindustrie aan bod komen?)
- de geringe concentratie van het houtaanbod en onze zekerheid over de continuïteit (maar daarin is de E.G. geen uitzondering)
- teveel loofhout (maar waarom is dan juist in Duitsland met zijn hoge naalddhoutpercentage het houtverbruik voor pulp zover achtergebleven bij dat van platen - 47 respectievelijk 53%?)

Wellicht is de simpelste verklaring dat de papierindustrie in de E.G. lang zonder veel problemen pulp relatief goedkoop in voldoende hoeveelheden kon importeren en dat de papierindustrie zich daarop geheel heeft ingesteld.

De beschikbaarheid van vezelhout

In veel landen, ook in Nederland, heeft de papierindustrie meer dan enige andere houtverwerkende industrie de aandacht van de overheid gevraagd voor het probleem van de afnemende beschikbaarheid van vezel-

hout. Dat probleem geldt, op langere duur gezien, ook voor pulp, vooral voor de importlanden.

Noord-Europa is onder de belangrijke houtproductiegebieden een typisch voorbeeld van wat er kan gebeuren en is daarmee een voorloper. Figuur 3 illustreert dat. Men ziet hieruit hoe Noord-Europa in de laatste 20 jaar van een papierhout-exporterend een sterk papierhout-importerend gebied is geworden. De huidige invoerbehoefte ligt dicht bij de 10 miljoen m³. Op het moment dat die netto-export in een import veranderde, was er nog steeds sprake van een behoorlijk stijgende uitvoer van pulp. Maar die stijging nam na 1965 af en werd in de zeventiger jaren in een daling omgezet. Tegelijkertijd bleef de uitvoer van papier sterk stijgen. Dat kunnen de Noord-Europeanen, nu ze te weinig hout hebben, alleen door meer pulp in eigen huis te verwerken. Dus een toenemende verticale integratie. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat deze situatie beperkt zal blijven tot Noord-Europa en tot papierhout en pulp: Hij zal zonder twijfel ook optreden in andere exportgebieden, waar tendenzen in die richting overigens steeds duidelijker worden, en ook bij andere rondhoutsortimenten en houtprodukten, voorzover dit al niet gebeurt. Men denke aan uitvoerverboden voor rondhout!

Nu is, om even bij Europa te blijven, daar het laatste jaar iets aan de hand dat niet in overeenstemming lijkt met wat ik zojuist beschreef.

Er is in de laatste paar jaren sprake van een sterke toename van de pulpproductie, een situatie waarin de pulpfabrieken in Noord-Amerika en Noord-Europa draaien op een capaciteitsbezetting van 90 tot 110%. Het merkwaardige nu is dat landen als Finland en Zweden, die vorig jaar nog hun grote zorg uitspraken over de beschikbaarheid van hout in eigen land, daar nu ineens minder problemen mee blijken te hebben. Weliswaar moet men weer meer importeren, maar ook de binnen-

landse oogst van vezelhout is gestegen. Daartoe heeft men echter wél de vezelrondhoutprijzen in één keer met maar liefst 15 tot 25% moeten verhogen. Zo is een stijging van de oogst van binnenlands vezelhout afgedwongen. Dat is een voor rondhout zeer forse en een voor alle partijen niet ongevaarlijke verhoging. Ik begrijp best dat de Zweden en Finnen niet anders konden, maar hun vezelhoutprijzen liggen nu wél op of zelfs boven het niveau in de E.G. En dat kan hen en daarmee ook hun houtleveranciers, de bouseigenaars, zwaar opbreken als de pulpprijzen, of de koers van de dollar, of beide, al is het maar tijdelijk mochten dalen. Want de houtprijzen in Canada, hun grote concurrent in importgebieden als de E.G., zijn laag vooral dank zij het min of meer dirigistische houtprijsbeleid van de overheid die in Canada 92% van het bos in handen heeft en zich primair tot taak stelt de Canadese Industrie een sterke concurrentiepositie te verschaffen.

Ook in de USA is de laatste jaren sprake van een aanzienlijke verhoging van de vraag van de pulpindustrie naar vezelhout, zodanig dat voor het eerst in dit land het verbruik groter is dan de produktie. De USA wil dit probleem oplossen door een drastisch verlaging van de export van vezelhout (chips) naar Japan en door een verhoging van de import van chips uit Canada.

In de E.G., met een grote invloed van de spaan- en vezelplaten op de vezelhoutmarkt, is de situatie veel rustiger. Maar in de belangrijke exportgebieden van pulp en papier is momenteel sprake van een nogal verhitte markt van vezelhout en in dit geval moet ik zeggen „papierhout”. Hopenlijk houden alle betrokken partijen het hoofd koel en houden regeringen zich verre van prijsbeïnvloeding, ook de Canadese.

ir. H. A. van der Meiden